

Grammatiktillæg

Hovedsætninger

1. Hovedsætninger med ligefrem ordstilling

En neutral hovedsætning begynder med subjekt og har ligefrem ordstilling (S - V).

S	V1	CA	V2	IO	O	A	A
subjekt	verbum 1	central adverbial	verbum 2	indirekte obj.	objekt	adverbial	adverbial
Han	vil	godt	låne	hende	bilen	til arbejde	i morgen.
De	skal	måske				til Paris	i uge 7.

Bemærk: Hvis der både er stedsadverbial og tidsadverbial sidst i sætningen, placeres sted før tid.

2. Hovedsætninger med inversion

a. Inversion i spørgsmål

Der er inversion (V - S) i spørgsmål med eller uden hv-ord.

Hv-ord	V1	S	CA	V2	IO	O	A	A
	Skal	de					til Paris	i uge 7?
Hvorfor	vil	han	ikke	låne	hende	bilen		i dag?

b. Inversion i konstaterende sætninger

Når et andet led (centraladverbial, indirekte objekt, objekt eller frit adverbial) placeres før subjekten (foranstilles), er der inversion.

Vi kan foranstille led, hvis vi ønsker at fremhæve dem (f.eks. ved modstilling, eller fokusering).

Eks.: Ham kender jeg, men hende kender jeg ikke. (Modstilling – foranstillet objekt).

Eks.: På mandag skal hun i biografen, og på tirsdag skal hun hvad gæster. (Tid er i fokus).

X	V1	S	CA	V2	IO	O	A
Måske	vil	han		vise	hende	huset	i morgen.
Hende	vil	han	måske	vise		huset	i morgen.
Huset	vil	han	måske	vise	hende		i morgen.
I morgen	vil	han	måske	vise	hende	huset.	

Øvelse 1. Inversion i konstaterende sætninger. Lav sætninger med inversion. Prøv at foranstille forskellige led (CA, O, A), og lav flere versioner af hver sætning.

1. Han møder nogle gange Peter inde på skolen.
2. De bager som regel brød om søndagen.
3. Han besøger selvfølgelig tante Anna i morgen.
4. De klarer normalt rengøringen om lørdagen.
5. Hun køber normalt frugt og blomster på grønntorvet.
6. De inviterer som regel familien på børnenes fødselsdage.

Bemærk: Visse centraladverbier placeres ikke først i sætningen. Det gælder: ikke, også, gerne, godt, kun, lige. Centraladverbierne: altid, aldrig, tit, ofte placeres normalt heller ikke først i sætningen.

To hovedsætninger sammen

To hovedsætninger kan bindes sammen med hovedsætningskonjunktionerne: og, eller, men, for, så (= og derfor). Der er komma før konjunktionen, og der er subjekt og verbum på begge sider af kommaet.

Bemærk: Der er ikke inversion efter konjunktioner.

De 5 hovedsætningskonjunktioner

og	(tilføjelse/sideordning)	Eks.: Han har ferie, og han skal rejse.
men	(kontrast/modsætning)	Eks.: Han kan ikke komme nu, men han kan godt komme i aften.
eller	(alternativ)	Eks.: De sælger huset, eller de lejer det ud.
for	(forklaring)	Eks.: Hun spiste ikke så meget, for hun var ikke sulten.
så	(konsekvens (= og derfor))	Eks.: Han har ikke købt billet, så han kan ikke komme ind. S V1 CA V2 K S V1 CA V2

S – V1 – CA – (V2) ...

konj.

S – V1 – CA – (V2) ...

Øvelse 2. To hovedsætninger med ligefrem ordstilling. Sæt ordene i rigtig rækkefølge på hver side af kommaet. Bemærk: Der er samme ordstilling på begge sider af kommaet.

1. på arbejde / ikke / hun / kommer //, // ikke / er / hun / for / rask /.

2. ikke / har / noget / hun / job //, // nogen / ikke / har / penge / hun / og /.

3. finde / hun / et job / vil //, // på universitetet / eller / hun / begynde / vil /.

4. gerne / han / flytte / vil /, // kan / en lejlighed / han / finde / ikke / men /.

5. ringet / hun / ikke / har //, // ikke / besked / har / fået / så / han /.

6. med / han / gerne / vil //, // tid / han / ikke / lige nu / men / har /.

7. fortsætte / vil / han / på jobbet / ikke //, // kan / for / chefen / lide / ikke / han /.

8. ude / været / hun / ikke / har //, // fået / har / frisk luft / så / hun / ikke /.

To hovedsætninger sammen: 4 kombinationsmuligheder

Når to hovedsætninger forbindes med en konjunktion, kan begge hovedsætninger have ligefrem ordstilling, eller de kan have inversion. Der er altså fire kombinationsmuligheder.

1. To hovedsætninger med ligefrem ordstilling

Eks.: Hun vil gerne rejse, men hun kan ikke få fri fra arbejde.

Eks.: Hun har ikke noget arbejde, så hun tjener ikke nogen penge.

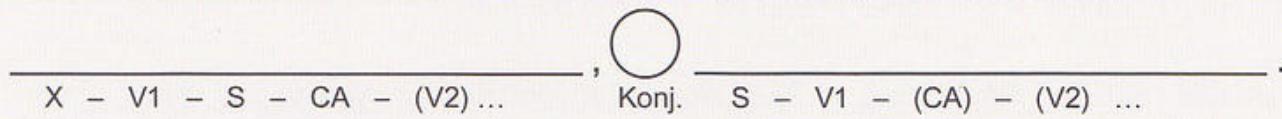
2. Hovedsætning med ligefrem ordstilling + hovedsætning med inversion

Eks.: Han var ikke rask, og derfor ville han gerne hjem.

Eks.: Han cykler hen til stationen, og så tager han toget til Roskilde.

3. Hovedsætning med inversion + hovedsætning med ligefrem ordstilling

Eks.: Normalt vil hun gerne hjælpe, men hun har ikke tid i dag.

Eks.: I dag skal hun passe børn, så hun kan ikke gå med i biografen.

4. To hovedsætninger med inversion

Eks.: Om mandagen skal de have gæster, men om tirsdagen skal de ikke lave noget særligt.

Eks.: Først skal hun gøre rent, og så skal hun vaske tøj.

'Så' – adverbium eller hovedsætningskonjunktion?

Adverbium

'Så' = bagefter / i så fald (= i den situation).

Ordstilling: V – S (inversion)

Eks.: Først køber hun ind, så laver hun mad.
K A V S

Eks.: De starter kl. 7, så kan de gå hjem kl. 15.
K A V S

Konjunktion

'Så' = og derfor (konsekvens).

Ordstilling: S – V (ligefrem ordstilling)

Eks.: Hun var syg, hun kom ikke.
K S V

Eks.: Han er træt, han går i seng.
K S V

Øvelse 3. To hovedsætninger - ligefrem ordstilling eller inversion?

Sæt ordene i rigtig rækkefølge på hver side af kommaet.

Bemærk: I nogle sætninger kan der være flere muligheder: ligefrem ordstilling eller inversion.

Diskuter, hvad der lyder bedst.

Bemærk: Nogle gange er 'så' en konjunktion – så er der ligefrem ordstilling. Andre gange er er 'så' et adverbium - så er der en anden konjunktion (eks.: men så ..., og så ..., for så ...), og så er der inversion. (Se også boksen s. 103).

1. ferie / får / på mandag / han //, // rejser / så / han / og / til Spanien /.

---

2. arbejde / hele lørdagen / skal / hun //, // arbejde / også / hun / skal / søndag aften / og /.

3. få fri / ikke / i weekenderne / hun / kan //, // hun / derfor / kan / og / tage med / ikke /.

---

4. gerne / han / i Valby / bo / vil //, // cykle / kan / for / til arbejde / så / han /.

---

5. i maven / har / hun / ondt //, // ikke / kan / spise / hun / noget / så /.

---

6. komme / ikke / hun / i dag / kan //, // godt / i morgen / men / komme / kan / hun /.

---

7. gerne / jer / hente / han / vil //, // skal / så / være klar / i / klokken 8 / men /.

---

8. tager / hun / bad / først //, // spiser / hun / så / og / morgenmad /.

---

9. på arbejde / han / de næste to uger / ikke / skal //, // meget tid / har / lige nu / så / han /.

---

10. til gymnastik / går / hun / om onsdagen //, // svømmer / og / om torsdagen / hun /.

---

11. toget / de / først / til Ålborg / tager //, // en taxa / og / de / så / til hotellet / tager /.

---

12. fødselsdag / i næste måned / han / har //, // en fest / vil / og / holde / derfor / han /.

Øvelse 4. Hovedsætninger og konjunktioner. Gør sætningerne færdige.

1. Han har meget overarbejde, og ...
2. Han arbejder meget, for ...
3. Han har spist for meget, så ...
4. Han spiser altid meget, men ...
5. Han laver selv mad, eller ...
6. Han elsker rødvin, og ...
7. Hun cykler altid til arbejde, for ...
8. Hun motionerer meget, så ...
9. Hun vil gerne tabe sig, men ...
10. Hun svømmer, eller ...

Øvelse 5. Fortsæt på samme måde, og gør sætningerne færdige.

1. Han vil gerne have en bil, men ...
2. Hun er begyndt på et sprogkursus, for ...
3. Vækkeuret ringede ikke, så ...
4. Vi tager i biografen, eller ...
5. Han er træt, og ...
6. Hun har feber, så ...
7. Jeg vil gerne med, men ...
8. De vil gerne flytte, for ...
9. Han er ikke glad for sit arbejde, så ...
10. Han er ikke glad for sit arbejde, for ...

Ledsætninger

Ledsætningskonjunktioner

Objektsætninger:

at Eks.: Hun siger, **at** hun møder kl. 8.

Spørgende ledsætninger:

hv-ord Eks.: Hun spørger, **hvad** han hedder.

Eks.: Hun ved ikke, **hvor** han bor.

om Eks.: Hun spørger, **om** han forstår dansk.

Relativsætninger:

der (som subjekt) Eks.: Han har en bror, **der** hedder Jan.

som (som subjekt) Eks.: Han har en onkel, **som** bor i Køge.

(som objekt)

Eks.: Han har en bil, **som** vi kan låne.

hvor (refererer til tid/sted) Eks.: De kom til et sted, **hvor** der var en stor sø.

Betingelsessætninger:

hvis Eks.: De tager en taxa, **hvis** det regner.

Årsagssætninger:

fordi Eks.: Han blev hjemme, **fordi** han var syg.

Indrømmelsessætninger:

selv om Eks.: Han går på arbejde, **selv om** han er syg.

Følgesætninger:

så Eks.: Hun talte lavt, **så** hun ikke vækkede børnene.

Hensigtssætninger:

for at Eks.: De gik, **for at** hun kunne få ro til at læse.

Sammenligningssætninger:

(så ...) som Eks.: Det går ikke **så** hurtigt, **som** de ønsker.

end Eks.: Huset var større, **end** hun huskede det.

Tidssætninger:

når Eks.: Han ringer, **når** han kommer hjem.

da Eks.: Hun boede i London, **da** hun var lille.

mens Eks.: Hun strikker, **mens** hun ser fjernsyn.

før Eks.: Han børster tænder, **før** han går i seng.

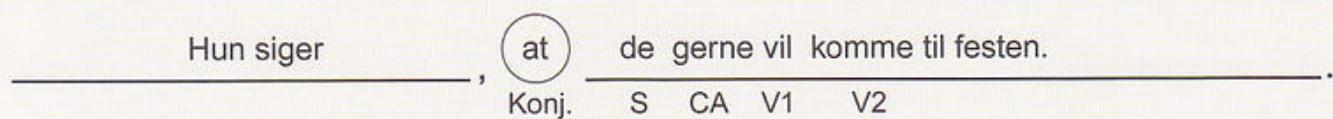
efter at Eks.: De tager bad, **efter at** de har trænet.

til/indtil Eks.: De bliver her, **til** de skal rejse.

siden Eks.: Hun har ikke set ham, **siden** hun var 5 år.

Ordstilling i ledsætninger

I ledsætninger placeres CA mellem subjekt og verbum 1. Ordstilling: S – CA – V1 – V2.

Øvelse 6. Objektsætninger med 'at'. Begynd: Hun siger, at .... , og placer CA mellem S og V.

Eks.: De har ikke tid.

Svar: Hun siger, **at** de ikke har tid.
S   CA   V

1. Han flytter snart. _____
2. Han tager ikke jobbet. _____
3. De bor stadig i Århus. _____
4. De har altid travlt. _____
5. Hun vil gerne hjem. _____
6. De spiser normalt kl. 18. _____
7. Han motionerer aldrig. _____

Øvelse 7. Relativsætninger med 'der'/'som'. Indsæt CA i ledsætningen mellem S og V.

Eks.: Hun har en ven, der taler dansk. (ikke)

Svar: Hun har en ven, **der** ikke taler dansk.
S   CA   V

1. Han har en søn, der skal i skole. (snart) _____
2. De har en nabo, som hjælper (altid) _____
3. Han kender en fyr, som er i London. (tit) _____
4. Hun har en mor, der er syg. (altid) _____
5. Han har en kollega, som kommer for sent. (tit) _____
6. Hun har en bror, der kører for hurtigt. (altid) _____

Øvelse 8. Spørgende ledsætninger. Svar og begynd: Han spørger, hv-ord/om .... Pas på CA.

Eks.: Hvorfor vil de ikke komme?
V1   S   CA   V2

Svar: Han spørger, **hvorfor** de ikke vil komme.
S   CA   V1   V2

1. Hvorfor skal de allerede gå? _____
2. Hvorfor har de ikke ringet? _____
3. Må de godt låne huset? _____
4. Hvorfor taler hun kun dansk i skolen? _____
5. Har de aldrig været i Spanien? _____
6. Er hun lige kommet til Danmark? _____

Bemærk: Konjunktionerne 'at' og 'som' (som objekt) udelades undertiden.

Eks.: Han synes, at det er sjovt. / Han synes, det er sjovt.

Eks.: Hun har en søn, som hun elsker højt. / Hun har en søn, hun elsker højt.

Hovedsætning + ledsætning

Ledsætninger placeres ofte efter hovedsætningen, men mange ledsætninger kan også placeres før hovedsætningen. Når ledsætningen placeres først, er der inversion i hovedsætningen.

Bemærk: Ledsætningen er den samme, lige meget om den placeres før eller efter hovedsætningen.

Bemærk: Der er komma mellem sætningerne, og der er subjekt og verbum på begge sider af kommaet.

Hovedsætning (HS)

S – V1 – (CA)

Ledsætning (LS)

Konj. S – (CA) – V1

Eks.: Han cykler altid, når det ikke regner.

Ledsætning (LS)

Konj. – S – (CA) – V1

Hovedsætning (HS) (med inversion)

V1 – S – (CA)

Eks.: Når det ikke regner, cykler han altid.

Øvelse 9. Foranstillet ledsætning.

Placer ledsætningen først. Husk inversion i hovedsætningen.

Eks.: Hun drikker kaffe, hun kommer hjem.

Svar: hun kommer hjem, drikker hun kaffe.
S V V S

1. Hun flyttede til England, da hun var 24 år. _____
2. Bussen var kørt, da de kom til stoppestedet. _____
3. De flytter til Odense, hvis de får lejligheden. _____
4. Hun får jobbet, hvis hun klarer sin eksamen. _____
5. Der kommer en vikar, hvis læreren er syg. _____
6. De tager til stranden, når vejret er godt. _____
7. De bliver indenfor, når det er koldt. _____
8. De laver kaffe, når der er pause. _____

Øvelse 10. Indsæt 'ikke' i hoved- og ledsætning.

Eks.: Jeg ringer, hvis jeg kommer.

Svar: Jeg ringer ikke, jeg ikke kommer.
S V CA S CA V

1. Hun spiser maden, hvis hun kan lide den.
2. Han siger op, hvis han får et andet job.
3. Hun gør rent, hvis de rydder op.
4. Hun køber tøj, hvis det er på tilbud.
5. Han er frisk, når han sover otte timer.
6. Han kan arbejde, når han er frisk.

Øvelse 11. Indsæt 'ikke' i led- og hovedsætning.

Eks.: Hvis du har billet, kommer du ind.

Svar: du ikke har billet, kommer du ikke ind.
S CA V V S CA

1. Hvis du er rask, skal du komme.
2. Hvis I er stille, kan de sove.
3. Hvis de kommer til tiden, kommer de med.
4. Hvis bilen vil starte, kommer de.
5. Når han har travlt, er han stresset.
6. Når hun skal på arbejde, står hun tidligt op.

Centraladverbier (CA) og tunge og lette led i hovedsætninger

Centraladverbier (CA) og tunge og lette led

Eks.: De viser Bo huset.
S V IO O

Eks.: De viser ikke Bo huset. (CA før to tunge led)

Eks.: De viser ham ikke huset. (CA efter let led og før tungt led)

Eks.: De viser ham det ikke. (CA efter to lette led)

Bemærk: Denne ordstilling findes kun i hovedsætninger med verbum i usammensat tid – altså kun i nutid og datid.

Ved sammensat tid er ordstillingen stadig: S – V1 – CA – V2 – IO – O.

Eks.: De har ikke vist ham det.
S V1 CA V2 IO O

Tunge led

Egennavne, substantiver og infinitiver er tunge led.

Bemærk: CA placeres før tunge led.

Lette led

Pronominer og adverbierne 'her'/'der' er lette led.

Bemærk: CA placeres efter lette led.

Bemærk: Indirekte objekt (IO) placeres altid før objekt (O), lige meget om det er let eller tungt.

Øvelse 12. CA og let objekt.

Lav objektet om til et pronomen (et let led), og placer CA efter det lette led.

Eks.: Jeg besøger tit min bror.

Svar: Jeg besøger ham tit.

1. Han kender ikke naboen.
2. De inviterer måske hendes søster.
3. De savner selvfølgelig deres søn.
4. Hun hjælper tit sin veninde.
5. De køber ikke huset.
6. Hun får snart nøglerne.
7. Han låner tit bilen.
8. Hun sender ikke brevet.

Øvelse 13. CA og tunge og lette objekter.

Indsæt 'ikke' i disse sætninger med tunge/lette objekter. (Se boksen).

1. Hun sender lejeren nøglen.
2. Hun sender ham nøglen.
3. Hun sender ham den.
4. Hun har sendt ham den.
5. Han giver damen pengene.
6. Han giver hende pengene.
7. Han giver hende dem.
8. Han vil give hende dem.
9. Hun låner sine veninder huset.
10. Hun låner dem det.

Øvelse 14. CA og tunge og lette objekter. Sæt ordene i riktig rækkefølge.

1. brevet / deres forældre / viser / de / ikke /.
2. ikke / dem / viser / de / det /.
3. vise / vil / de / dem / det / ikke /.
4. en sms / hun / sin søster / sender / tit /.
5. hende / han / ikke / kender /.
6. tit / de / bilen / hende / låner /.
7. den / låne / hende / de / gerne / vil /.
8. ham / de / mange gaver / giver / altid /.
9. til jul / dem / de / ham / giver / normalt /.
10. dem / han / altid / hjælper /.
11. her / lige nu / ikke / er / han /.
12. har / hun / ham / inviteret / ikke /.
13. sender / snart / en invitation / ham / hun /.
14. ham / i morgen / den / hun / sender / måske /.
15. at komme / hende / han / love / ikke / kan /.
16. ikke / hende / det / han / lover /.

Verber

Øvelse 15. Regelmæssige verber. Udfyld skemaet.

Imperativ	Infinitiv	Nutid	Datid	Førnutid	Førdatid
Rod ÷	-e	-(e)r	-ede -te	har/er -et har/er -t	havde/var -et havde/var -t
1. hent	at hente	henter	hentede	har hentet	havde hentet
2. rejse	at rejse	rejser	rejste	er rejst	var rejst
3. spil					
4.	at køre				
5.		passer			
6.			viste		
7.				har ventet	
8.					havde tænkt
9. læs					
10.	at låne				
11.		husker			
12.			svarede		
13.				er begyndt	
14.					var stoppet

Bemærk: I infinitiv føjes -e til verbets rod, men ikke efter vokal (eks.: at stå, at bo, at dø).

Bemærk: De fleste verber får 'har' i førnutid. Visse verber får 'er': 1. Verber, der betegner en bevægelse fra et sted til et andet (eks.: går, kommer, rejser). 2. Verber, der betegner en begyndelse, en slutning eller en fortsættelse (eks.: begynder, holder op med, stopper, fortsætter, bliver).

Fremtid

Der findes ingen egentlig fremtidsform af verberne på dansk. Når vi taler om fremtiden, bruger vi bare nutidsformen. Tidsudtrykkene eller konteksten viser så tiden.

Vi bruger 'skal' + retning eller 'skal' + infinitiv, når vi taler om planer for fremtiden/om noget aftalt.

Vi bruger 'vil' + retning eller 'vil' + infinitiv, når vi taler om ønsker/beslutninger.

Nutidsform:

Eks.: De tager af sted kl. 8.

Eks.: De tager en taxa til stationen.

Eks.: De ankommer ved tre-tiden.

Eks.: De tager i biografen i aften.

'Skal'/'vil':

Eks.: De skal bo på et fint hotel.

Eks.: De skal på museum.

Eks.: De vil i Operaen.

Eks.: De vil se en ny dansk film.

Førdatid

Vi bruger førdatid + datid, når vi fortæller om flere ting, som sker på forskellige tidspunkter i fortiden. Vi bruger førdatid om det, der skete først – og datid om det, der skete bagefter.

Eks.: Hun havde glemt at købe ind, så der var ikke noget mad.

førdatid (skete først)

datid (skete bagefter)

(nu)

havde glemt

var

Datid eller førnutid

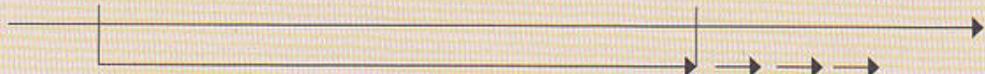
Datid

Bruges, når vi har fokus på fortiden – på noget afsluttet. Der tales om et bestemt tidspunkt eller om en bestemt periode i fortiden.

Fornutid

Bruges, når vi har fokus på nutiden. Fornutid bruges om noget, der har sin start i fortiden, men som har virkning/konsekvens/fortsættelse i nutiden.
Der er ikke fokus på et bestemt tidspunkt.

Datid – fokus på afsluttet fortid

Vi spiste frokost klokken 12.
Han arbejdede som kok fra 2005-2008.
De var på Fyn sidste sommer.
Som ung var hun meget slank.

Fornutid – fokus på nutiden

Vi har lige spist. (= Vi er mætte nu).
Han har arbejdet som kok i 3 år. (Han har erfaring).
De har aldrig været på Fyn. (De kender ikke Fyn).
Hun har altid været slank. (Og det er hun stadig).

Når eller da

Når

Når bruges ved fremtid.

Eks.: Hun rejser til England, når hun er færdig med skolen.

Når bruges også ved gentagelse i nutid/fortid – om det, der normalt sker/skete.

Eks.: De tager altid bussen, når det regner.

Eks.: De tog altid bussen, når det regnede.

Da

Da bruges om afsluttet fortid – om det, der skete én gang.

Eks.: Han boede i Spanien, da han var barn.

Øvelse 16. Når eller da. Indsæt 'når' eller 'da'.

1. De skal i Zoologisk Have, _____ hans familie kommer i næste uge.
2. Hendes forældre blev skilt, _____ hun var 10 år.
3. Jeg går, _____ det holder op med at regne.
4. Han lå ogsov, _____ de ringede på døren.
5. Vi besøger normalt min tante, _____ vi er i Stockholm.
6. Hun ringede altid til sine forældre, _____ hun havde problemer.
7. Han glemte sin paraply, _____ han gik fra restauranten.
8. De tager i sommerhus, _____ de får ferie.
9. Flyet var allerede landet, _____ han kom til lufthavnen.

Bemærk: Da kan også bruges i nutid ved 'historisk præsens'. Man taler her stadig om noget, som er slut, men vælger at fortælle historien i nutid for at gøre den mere spændende.

Denne form bruges ofte, når man refererer en roman eller handlingen i en film.

Infinitiv

Infinitiv som objekt

'at' + inf. som objekt

Subjekt	plejer	at + infinitiv
	begynder	
	glemmer	
	husker	
	lover	
	prøver	
	elsker	
	kan godt lide	
	hader	
	er glad for	
...		

Eks.: Hun plejer **at** cykle til arbejde.

Eks.: Det begynder **at** regne.

Forskellige slags objekt

Han er glad for	Lise	(egennavn)
	hende	(pronomen)
	motorcykler	(substantiv)
	at køre hurtigt	(infinitiv)
	, at de snart rejser	(ledsætning)
S	V	Objekt

Et objekt kan bestå af mange forskellige ordklasser.

Hvis objektet er et verbum, bruges 'at' + infinitiv.

Objektet kan også bestå af ledssætning (en objektsætning). Så er der komma før 'at', og der er subjekt og verbum i objektsætningen.

Infinitiv som egentligt subjekt

Meninger og vurderinger med: Det er ... at + infinitiv.

Det er	rart	at + infinitiv
	dejligt	
	bedst	
	umuligt	
	ærgerligt	
	godt	
	sjovt	
	klogt	
	trist	
	hårdt	
	vigtigt	
	nødvendigt	
	normalt	
	stressende	
...		

Eks.: Det er dejligt at være på ferie.

Eks.: Jeg synes, det er vigtigt at have et godt job.

Bemærk: Vi bruger adjektivets t-form.

Bemærk: 'at' + inf. er her egentligt subjekt (ES).

Vi bruger normalt ikke 'at' + inf. som subjekt først i sætningen. I stedet bruger vi 'Det' som foreløbigt subjekt (FS).

Eks.: Det er spændende at rejse.

Eks.: Det er ikke nemt at finde et arbejde.

Eks.: Jeg synes ikke, det er sjovt at spille golf.

Ikke: At rejse er spændende.

FS

V

S

V

Modalverber

Modalverbernes grundbetydninger

Kan	(evne) (mulighed)	Eks.: Han kan tale russisk. Eks.: Jeg kan komme klokken syv.
Skal	(pligt/ordre) (planer for fremtiden)	Eks.: Du skal betale senest d. 15. Eks.: De skal til Jylland i efterårsferien.
Vil	(vilje/beslutning) (ønske: vil gerne) (fremtidsforudsigelser)	Eks.: Han vil bo i centrum. Eks.: De vil gerne ud at rejse. Eks.: Der vil komme meget sne til vinter.
Må	(tilladelse: må godt/gerne) (forbud: må ikke) (nødvendighed)	Eks.: Du må godt låne min cykel. Eks.: Man må ikke ryge her. Eks.: Du må vente til i morgen.

Modalverber i faste udtryk/sproghandlinger

Modalverberne bruges også i en lang række sproghandlinger. De indgår her i faste udtryk i forskellige andre betydninger. Her er nogle eksempler:

At foreslå	'Skal vi ikke' ... 'Vi kan (f.eks.)' ... 'Vi kunne måske' ... 'Kan du ikke' ...	Eks.: Skal vi ikke gå i biografen? Eks.: Vi kan f.eks. se James Bond. Eks.: Vi kunne måske gå ud at spise. Eks.: Kan du ikke tage en taxa?
At love	... 'skal nok'....	Eks.: Jeg skal nok bestille billetter.
At bede om	'Må jeg godt' ... 'Må jeg bede om' ... 'Jeg vil gerne have' ... (i forretning) 'Jeg skal have' ... (i forretning)	Eks.: Må jeg godt åbne vinduet? Eks.: Må jeg bede om et glas vand? Eks.: Jeg vil gerne have den her skjorte. Eks.: Jeg skal have en cappuccino.
	'Vil du ikke (lige)' ... 'Kan du ikke (lige)' ... 'Vil du ikke godt lade være med at' ...	Eks.: Vil du ikke lige gentage det? Eks.: Kan du ikke lige tænde lyset? Eks.: Vil du ikke godt lade være med at gå?
At tilbyde	'Vil du (ikke) have' ... 'Jeg kan godt' ... 'Skal jeg ikke' ...	Eks.: Vil du have en kop kaffe? Eks.: Jeg kan godt hente billetterne. Eks.: Skal jeg ikke hjælpe dig?
At råde	'Måske skulle du (prøve at)' ...	Eks.: Måske skulle du prøve at gå til lægen.
At invitere	'Vil du med' ...	Eks.: Vil du med i byen?

Adjektiver

Grundform (n-ord)	T-form (t-ord)	E-form	
		Flertal	Bestemt form (foranstillet)
En ny bog	Et nyt ur	To nye bøger	Den nye bog
En stor stue	Et stort værelse	To store stuer	Det store værelse
En dyr bil	Et dyrt hus	To dyre biler	De dyre biler
Bogen er ny	Uret er nyt	Bøgerne er nye	Min nye bog
Stuen er stor	Værelset er stort	Stuerne er store	Dit gode humør
Bilen er dyr	Huset er dyrt	Bilerne er dyre	Hans store værelse
Han/hun er sjov	Det er sjovt	De er sjove	Deres dyre biler Peters gamle ur

Øvelse 17. Adjektiver. Indsæt den rigtige form af adjektivet.

1. En _____ have (pæn). 2. Et _____ område (dejlig). 3. Nogle _____ blomster (fin).
 4. Et _____ fjernsyn (ny). 5. To _____ venner (god). 6. En _____ mand (venlig).
 7. Et _____ bord (høj). 8. Et par _____ bukser (hvid). 9. En _____ opgave (svær).
 10. Naboerne er _____ (flink). 11. Filmen er _____ (kedelig). 12. Vejret er _____ (dårlig). 13. Det er _____ (hyggelig). 14. Børnene er _____ (sød). 15. Han er _____.
 (sur). 16. Vandet er _____ (varm). 17. De er _____ (dygtig). 18. Deres _____
 hus er _____ (ny, stor). 19. Den _____ lejlighed var _____ (gammel, billig).
 20. De er _____ for det _____ hus (glad, flot). 21. De maler de _____
 vægge (hvid). 22. De nyder det _____ vejr ude i deres _____ have (god, dejlig).

Øvelse 18. Adjektiver. Indsæt den rigtige form af adjektivet.

Erik og hans _____ kæreste Ida har været i byen for at købe _____ tøj (ny, ny). Det har været _____ (hård), og nu er de _____ (træt). De er også _____ efter den _____ dag (sulten, lang), og de går hen på en _____ café (hyggelig). Ida bestiller et _____ stykke kage og en kop _____ kakao (stor, varm). Erik vil hellere have en _____ øl (kold). Han bestiller et _____ glas fadøl og to _____ stykker smørrebrød (stor, lækker). Ida nyder sin _____ kakao (varm), og Erik nyder den _____ mad og den _____ øl (god, kold). De er _____ med deres indkøb (tilfreds). Ida har købt et par _____ jeans og to _____ bluser (sort, lille). Erik har købt et _____ slips og to _____ skjorter (blå, hvid). De er begge meget _____ for det _____ tøj (glad, ny).

Adjektiver på: -el, -er, -en, -et.

Adjektiver på -el skifter til -le i e-form.

Adjektiver på -er skifter til -re i e-form.

Adjektiver på -en skifter til -ne i e-form.

Adjektiver på -et skifter til -ede i e-form.

Eks.: en gammel dame – den gamle dame.

Eks.: en lækker ost – den lædere ost.

Eks.: en vissen blomst – den visne blomst.

Eks.: en stribet bluse – den stribede bluse.

Øvelse 19. E-form af adjektiver på -et/-el/-en/-er. Udfyld skemaet (se boksen nederst s. 113).

Grundform	E-form	Grundform	E-form		
1. en blomstret kjole	den	kjole	7. en lækker kage	den	kage
2. en stribet bluse			8. en bitter drik		
3. en ternet skjorte			9. en mager ost		
4. en gammel dame			10. en moden pære		
5. en enkel løsning			11. en sjælden blomst		
6. en simpel forklaring			12. en doven dreng		

Adjektivernes gradbøjning

Øvelse 20. Adjektivernes gradbøjning. Udfyld skemaet.

	1. grad (positiv)	2. grad (komparativ)	3. grad (superlativ)
Gruppe 1 -ere / -(e)st	kold	koldere	koldest
	varm		
	nem		
	svær		
	glad		
Gruppe 2 mere / mest	spændende	mere spændende	hest spændende
	tilfreds		
	praktisk		
Gruppe 3 Uregelmæssige	god	bedre	bedst
	slem	værre	værst
	ung	yngre	yngst
	gammel	ældre	ældst
	lille	mindre	mindst
	stor	større	størst
	lang	længere	længst
	mange	flere	flest
	få	færre	færrest
	lidt	mindre	mindst

Øvelse 21. Komparativ (2. grad) + end. Lav sætninger som vist.

Eks.: A er 5 meter, og B er 7 meter. (lang)

Svar: B er længere end A.

1. A er 18 år, og B er 20 år. (gammel)
2. A er 1,75, og B er 1,70. (høj)
3. A koster 500 kr., og B koster 400 kr. (dyr)

4. A er 35 grader, og B er 20 grader. (varm)

5. A er 120 m², og B er 90 m². (stor)

6. A er 8 år, og B er 6 år. (ung)

7. A er 12 m², og B er 20 m². (lille)

8. A koster 25 kr., og B koster 20 kr. (billig)

Substantiver

Øvelse 22. Substantiver. Bestemt og ubestemt form ental og flertal. Udfyld skemaet.

Ental		Flertal	
Ubestemt	Bestemt	Ubestemt	Bestemt
En ...	→ -(e)n	gruppe 1 -(e)r	→ -(e)rne
Et ...	→ -(e)t	gruppe 2 - e } gruppe 3 + }	→ -(e)ne
en telefon	telefonen	(1) 2 telefoner	telefonerne
et skab	skabet	(2) 2 skabe	skabene
et kort	kortet	(3) 2 kort	kortene
en bil		(1)	
et brev		(2)	
et brød		(3)	
en jakke		(1)	
en stol		(2)	
et lys		(3)	

Øvelse 23. Substantiver. Ubestemt/bestemt artikel. Referer til kendt emne og tilføj ny information. Brug bestemt artikel. Pas på adjektiverne.

Eks.: Han køber et slips og en skjorte. (rød, brun)

(ubestemt – præsentation af nyt emne)

Svar: Slipset er rødt, og skjorten er brun.

(bestemt – reference til kendt emne)

1. Der står en sofa og et sofabord i stuen. (blå, hvid)

2. Der er et arbejdsværelse og en stue. (mørk, lys)

3. Han har et fjernsyn og en dvd-afspiller. (god, dårlig)

4. Hun har en dreng og to piger. (stor, lille)

5. De har en bil og to cykler. (ny, gammel)

6. Hun køber et ur og to tæpper. (dyr, billig)

7. Han spiser et æble og en appelsin. (sød, sur)

Bemærk:

Ubestemt artikel: Bruges ved præsentation af nyt emne.

Bestemt artikel: Bruges ved reference til kendt emne.

Pronominer

		Subjekt-pronominer	Objekt-pronominer	Possessive pronominer		Refleksive pronominer	
Ental	1. person	jeg	mig	min/mit/mine		mig	
	2. person	du (De)*	dig (Dem)*	din/dit/dine (Deres)*		dig (Dem)*	
	3. person	han	ham	hans	sin/sit/sine	sig	
		hun	hende	hendes			
Flertal	1. person	vi	os	vores		os	
	2. person	I	jer	jeres		jer	
	3. person	de	dem	deres		sig	

*Til en person, man siger 'De' til.

Øvelse 24. Indsæt passende pronominer.

1. Jeg har lige talt med Peter. Han ringede til _____. Jeg inviterede _____ og Ida til middag. Det er længe siden, jeg har set _____. Jeg glæder _____ til at se _____ igen.
2. Har du også inviteret Lene? Ja, jeg har både inviteret _____ og _____ mand.
3. De skal snart flytte. De glæder _____ meget? Jeg skal hjælpe _____ med at flytte, og _____ familie hjælper også.
4. Hej Hanne. Hvordan går det med _____ og Claus? Jeg har tænkt så meget på _____. Jeg håber, _____ har det godt.
5. Lars og jeg får snart ferie, og så tager _____ i sommerhus. Det glæder vi _____ meget til. Har I ikke lyst til at komme og besøge _____ der? _____ må gerne tage _____ hund med. _____ er så sød, og _____ børn vil gerne lege med _____.
6. Jeg har fødselsdag på lørdag. Jeg har inviteret _____ familie og _____ venner til fest i _____ nye hus.
7. Vi hjælper altid hinanden. Nogle gange passer de _____ børn, og nogle gange passer vi _____ børn.
8. Hvor mange børn har I, og hvor gamle er _____ børn?
9. Hils _____ mand og _____ svigerforældre.

Hans/hendes eller sin/sit/sine

Hans/hendes	Som subjekt	Eks.: Hans kone hedder Rikke.
	Som objekt/efter præposition (når objektet ikke 'tilhører' subjektet)	Eks.: Hendes mand er englænder.
Sin/sit/sine	Som objekt/efter præposition (når objektet 'tilhører' subjektet)	Eks.: Lis hjælper hendes søster. (Evas søster) Eks.: Bo elsker hans kone. (Pers kone)
		Eks.: Bo elsker sin kone. (Bos kone) Eks.: Lis hjælper sin søster. (Lis' søster)

Bemærk: Brug 'sin' ved n-ord, 'sit' ved t-ord og 'sine' før objekt i flertal.

Eks.: Hun elsker sit barn. Han elsker sine børn.

Bemærk: De elsker deres barn/børn. (Brug 'deres', når subjektet er i flertal).

Øvelse 25. Possessive pronominer. Indsæt passende pronominer.

1. Han savner _____ mor og far og _____ søskende. _____ familie bor i Spanien.
2. Anne hjælper _____ veninde i ferien. Hun passer _____ blomster og _____ kat.
3. Karsten og Malene har en bil hver. Mie kører normalt til arbejde i _____ egen bil, men når _____ bil er på værkstedet, låner hun nogle gange _____ bil i stedet for.
4. Jette og _____ mand er på ferie med _____ børn. (Jette og mandens)
5. Tobias er på ferie med _____ kone og _____ forældre. (konens forældre)
6. _____ kone glemte _____ taske i bussen. Hun mistede _____ pas og _____ penge.

Adverbium eller adjektiv?

Adverbium: Eks.: Bilen kører hurtigt.
Eks.: Toget kører hurtigt.
Eks.: Busserne kører hurtigt.

Adverbiet lægger sig til verbet og fortæller noget om det. (På hvilken måde kører bilen/toget?).

Adjektiv: Eks.: **Bilen** er hurtig.
Eks.: **Toget** er hurtigt.
Eks.: **Busserne** er hurtige.

Adjektivet lægger sig til substantivet og fortæller noget om det.

Bemærk: Adverbiet har kun én form, t-formen: Eks.: hurtigt.
Adjektivet har tre former: Eks.: hurtig/hurtigt/hurtige.

Øvelse 26. Adverbium eller adjektiv? Udfyld sætningerne.

1. Sangen er _____, og hun synger _____. (god, god)
2. Det gik _____, og de havde nogle _____. feriedage (fin, fin)
3. De havde en _____ dag. De har altid _____. (travl, travl)
4. Han har det _____. Han har haft en _____ oplevelse. (dårlig, dårlig)
5. Væggene er _____. De har malet væggene _____. (pæn, pæn)

Steds- og retningsudtryk - præpositioner og adverbier

Stedsudtryk: Brug udtryk (boksen t.v.), når du vil fortælle om noget, du har oplevet/om steder du har været.

Retningsudtryk: Brug udtryk (boksen t.h.), når du vil fortælle om planer/om steder, du skal hen til. Bemærk: Præpositionerne er i mange tilfælde forskellige. Bemærk også kort/lang form (ud/ude).

Stedsudtryk (stationære + bevægelse)

Hvad lavede du? Hvor var du?

		indkøb
		bytur
		stranden
		restaurant
på	{	café
		kursus
		museum
		besøg hos ...
		en tur til ...
		Fyn (øer)
	{	svømmehallen
		biografen
Jeg var	i	skoven
		byen
		Magasin
		Roskilde (byer)
		England (lande)
	{	fest
		træning
til	{	fodbold
		koncert
		middag hos ...
	{	lægen
hos	{	frisøren
		tandlægen
		ude hos ...
		henne hos ...
		ude at spise
		hjemme (hos ...)

(Bemærk: Bruges også i nutid. Eks.: Jeg er hjemme).

Retningsudtryk (+ bevægelse)

Hvad skal du? Hvor skal du hen?

		indkøb
		bytur
		stranden
		restaurant
på	{	café
		kursus
		museum
		besøg hos ...
		en tur til ...
	{	svømmehallen
		biografen
Jeg skal	i	skoven
		byen
		Magasin
		Roskilde (byer)
		England (lande)
		Fyn (øer)
		fest
		træning
til	{	fodbold
		koncert
		middag hos ...
	{	lægen
		frisøren
		tandlægen
		ude til ...
		hen til ...
		ud at spise
		hjem (til ...)

(Bemærk: Bruges også om planer i datid: Jeg skulle hjem).

Steds- og retningsadverbier – lang og kort form

Kort form: ud, ind, op, ned, hen, hjem.

(Bevægelse fra et sted til et andet).

Eks.: Han går hen til busstopstedet.

Eks.: Hun skal snart hjem.

Lang form: ude, inde, oppe, nede, henne, hjemme.

(Man befinner sig/er på stedet).

Eks.: Han står henne ved stopstedet og venter.

Eks.: Hun er hjemme hele dagen.

Øvelse 27. Hvad lavede Ib i sidste uge?
Lav hele sætninger. Husk inversion. Pas på præpositionerne. (Se boksen tv. s. 118).

Eks.: (I går aftes / ude – en ven)

Svar: I går aftes **var** han **ude hos** en ven.

1. (i sidste uge / Bornholm).
2. (i tirsdags / middag – sin nabo)
3. (i forgårs / lægen)
4. (i lørdags / biografen)
5. (onsdag aften / ude – sin tante)

Øvelse 29. Fortæl hvad du lavede/skal lave på de forskellige tidspunkter.

1. (på fredag / besøger en kollega)
2. (i søndags / skoven)
3. (i morgen aften / fest på skolen)
4. (på onsdag / hjem – min søster)
5. (i går aftes / besøg – min fætter)
6. (i lørdags / museum)
7. (i næste uge / Tyskland)
8. (i sidste uge / London)
9. (i morgen / ud at spise)
10. (i forgårs / frisøren)
11. (i overmorgen / tandlægen)
12. (i tirsdags / henne – min kollega)
13. (på torsdag / hjem – min veninde)
14. (i eftermiddags / stranden)
15. (i morgen tidlig / svømmehallen)
16. (i morges / lægen)

Tidsudtryk

Fortid	Fretd	Generel tid
i morges i eftermiddags i aftes	her til morgen i eftermiddag i aften	om morgen om aften om fredagen i weekenden
i går i går morges i går aftes i forgårs	i morgen i morgen tidlig i morgen aften i overmorgen	Periode
i mandags i tirsdags i onsdags i weekenden*	på mandag på tirsdag på onsdag i weekenden*	i 10 minutter i en uge i et år
mandag morgen* torsdag eftermiddag* lørdag aften*	mandag morgen* torsdag eftermiddag* lørdag aften*	Frekvens
for en time siden for et år siden	om en time om en måned	hver uge hver anden uge en gang om ugen to gange om måneden
i sidste uge i forrige uge	i næste uge i næste uge igen	Kronologi
i sommer i vinter sidste år	til sommer til vinter til næste år	først så / bagefter / derefter til sidst lidt efter / efter et stykke tid 5 minutter efter før arbejde efter skole

*Bemærk: Disse tidsudtryk er de samme i fortid og fremtid. Verbet eller konteksten viser tiden.

Eks.: Han **var** i Århus i weekenden (fortid). Eks.: Han **skal** til Århus i weekenden (fremtid).